

στα Ουάσκο, ιδρύθηκε το 1845. Ακολούθησαν: Σαιντ Μαίρι, στο Σαν Αντόνιο (1852), Τρίνιτυ (Σαν Αντόνιο, 1869), Κρίστιαν (Φορτ Ουόρθ, 1873), Α. και Μ. (1876), Πραιρί (1876), Σαμ Χιούστον (1879), Τέξας Συστέμ (1883), Νορθ Τέξας (Ντέντον, 1890), Χάρτιν - Σίμμονς (Αβιλίν, 1891), Ιστ Τέξας (1889), ΝΔ Τέξας (Σαν Μάρκος, 1899), Γυναικείο (Ντέντον, 1903), Αμπιλίν Κρίστιαν (1906), Μεθοδιστών (Ντάλλας, 1911), Στ. Όστιν (1923), Τεχνικό (Λούμποκ, 1923), Τεχνών και Βιομηχανίας (Κίνγκσβιλ, 1925), Χιούστον (1934), Σάουθερν (Χιούστον, 1947), Λαμάρ (Μπιμόν, 1951).

Το Τ. έζησε, το 1963, στο Ντάλλας, τη μεγάλη τραγωδία της δολοφονίας του Αμερικανού προέδρου Τζον Κέννεντυ.

Τέξας Κόμπανυ (Texas Company). Μια από τις μεγαλύτερες εταιρείες πετρελαίων των ΗΠΑ και του κόσμου. Ιδρύθηκε το 1926. Από το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στράφηκε και προς την πετροχημεία. Μετέχει με ποσοστό 30% στην Αράμκο. Το 1970 το κεφάλαιό της ξεπερνούσε τα 20 δισεκατομ. δολάρια. Μεταπολεμικά η Τ. Κ. ασχολήθηκε με τα ηλεκτρονικά (με τη θυγατρική τους Λινγκ - Τέμκο Βόουτ και Τέξας Ίνστρουμεντς) κι έγινε μια από τις δυναμικότερες πολεμικές βιομηχανίες. Ακόμη δημιουργήσε πανίσχυρες ασφαλιστικές εταιρείες, τράπεζες κτλ.

Τέξας, Πανεπιστήμιο (Texas University). Πανεπιστήμιο του Τέξας, που ιδρύθηκε το 1881 και βρίσκεται στην πόλη Όστιν του Τέξας. Παραρτήματά του βρίσκονται στην Άρλινγκτον και στο Ελ Πάσο. Στις αρχές της δεκαετίας του 1970 φοιτούσαν σ' αυτό 75.000 φοιτητές (40.000 στο Όστιν).

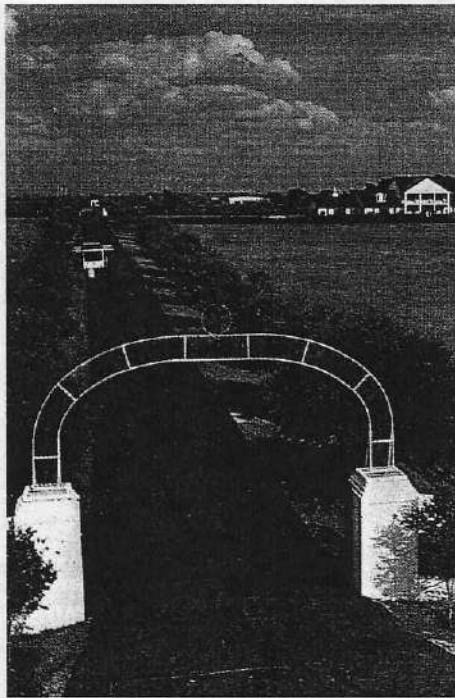
Τέξας Ράιντζερς (Texas Rangers). Μικρές ομάδες στρατιωτών, που βρίσκονταν στην υπηρεσία των Ομόσπονδων, κατά την περίοδο του μεξικανικού πολέμου. Το 1935 συγχωνεύθηκαν με την επίσημη αστυνομία του κράτους.

Τέξας Σίτυ (Texas City). Πόλη των ΗΠΑ, στην κομητεία Γκάλβεστον του Τέξας. Διαθέτει αναπτυγμένη βιομηχανία και έχει πληθυσμό 38.908 κατ. (1970).

Τεξέλ (Texel). Νησί της Ολλανδίας, που ονομάζεται και Νησί των Πουλιών. Έχει έκταση 183,5 τ. χλμ. και πληθυσμό 11.800 κατ. (1971). Οι κάτοικοί της ασχολούνται με τη γεωργία και την αλιεία.

Τεξουάνδροι. Αρχαίος λαός της Βελγικής Γαλλίας, της μετέπειτα Κάτω Γερμανίας. Κατοικούσαν ανάμεσα στον κάτω ρου των ποταμών Σκάλδι και Μόσα.

Τεοντορεάνου Ιονέλ (1897 - 1951). Επιτυχημένος Ρουμάνος δικηγόρος και λογοτέχνης. Εμφανίστηκε στα γράμματα το 1919, με μεταφορικά ποιήματα, γραμμένα σε πρόζα, με το τίτλο «Παιγνίδια για τη Άλλη». Αναγνωρίστηκε ως ένας από τους πιο προικισμένους διηγηματογράφους της γενιάς του Α' Παγκόσμιου Πολέμου, που εκμεταλλεύθηκε με επιτυχία, στα έργα του, την παιδική και την εφηβική ηλικία. Το μυθικό κόσμο αυτής της ηλικίας, τον αναπαύει στα μυθιστορήματά του «Στο Μεντελέ-Αναπόλεϊ των παιδικών χρόνων», «Μπαλ Μασκέ», «Ντούντορ Τσεασούρ Αλκάζι» και σε άλλα του μυθιστορήματα. Γενικά, μπορούμε να πούμε, πως σε όλα του τα μυθιστορήματα παρατηρείται η ίδια τάση της αναπόλησης της παιδικής και εφηβικής ηλικίας (ονομάστηκε με τον όρο «μεντελινισμός», από το όνομα του πρώτου του μυθιστορήματος), που έχει ζήσει ο συγγραφέας, σ' ένα θαυμάσιο και ζεστό οικογενειακό περιβάλλον. Τα μυθιστορήματά του ακολούθησαν, «Γκόλινα», «Χριστούγεννα στο Σουλβέστρι» (1934), «Λορελάου» (1936), δείχνουν συνάμα την αντινομία ανάμεσα στην επαρχία, θεματοφύλακα της παράδοσης, και την άστατη και θορυβώδη πρωτεύουσα, καθώς και την αδυναμία του επαρχιώτη να προσαρμοστεί. «Ο πύργος της Μιλένας» (1928), «Η κοπέλα του Ζλατάουσι» (1931) και η «Γκόλινα» δείχνουν την κλίση του μυθιστοριογράφου για την εξιχνίαση μερικών θολών πτυχών της ζωής, όπου το φανταστικό στοιχείο συνυπάρχει με

Είσοδος τυπικού ράντσου στα περίχωρα του Ντάλλας, στην πολιτεία του Τέξας.

την πραγματικότητα. Στον έρωτα είναι αφιερωμένα τα δυο μυθιστορήματα «Χριστούγεννα στο Σουλβέστρι» (1934) και «Λορελάου» (1936), όπου ο ρομαντισμός υποκρίνεται μπροστά στη σκληρή πραγματικότητα. «Η βάρκα του Νάε» (1936), που ο συγγραφέας ήθελε να είναι το πιο αντικειμενικό του μυθιστορήμα, παρομοιάστηκε με το μυθιστορήμα «Γκρκαν Οτέλ» της Βίκι Μπάουμ. «Οι αναμνήσεις» του μας συναρπάζουν με τη μαγεϊκή της αναπόλησης του σπιτιού των παππούδων και της πατροπαράδοτης ζωής του Ιασίου.

M. ΜΑΡΙΝΕΣΚΟΥ - ΧΥΜΟΥ

Τεοντόροφ Τεόντορ (1859 - 1924). Βούλγαρος πολιτικός παράγοντας, αρχηγός του ενωμένου Λαϊκοπροοδευτικού Κόμματος. Διατέλεσε υπουργός στην κυβέρνηση του Λαϊκού Κόμματος (1897 - 1899) και σε κυβερνήσεις ναοσσιπισμού του Λαϊκού και του Προοδευτικού - Φιλελεύθερου Κόμματος (1911 - 1913) και πρωθυπουργός της Βουλγαρίας (1918 - 1919). Το 1923 προσχώρησε στο φασιστικό κόμμα, Δημοκρατική Συνεννόηση.

Τεοντόροφ - Μπαλάν Αλέξανδρος (1859 - 1959). Βούλγαρος φιλόλογος. Έγραψε: «Εκατό χρόνια βουλγαρικής βιβλιογραφίας» (1909), «Ο Άγιος Κλήμης της Αχρίδας» (1919), «Κύριλλος και Μεθόδιος» (1920), «Βουλγαρική γραμματική» (1930) κ.ά.

Τεορέλ Άξελ Χούγκο Τεοντόρ (Theorell) (γεν. το 1903). Σουηδός φυσιολόγος και γιατρός, που τιμήθηκε με το βραβείο Νόμπελ της ιατρικής (1955) για τις εργασίες του επί των ενζύμων. Σπούδασε στο Ινστιτούτο Ιατρικής «Καρολίνσκα» της Στοκχόλμης και εργάστηκε στο Ινστιτούτο της Ουψάλα (1932 - 1936), στο Ινστιτούτο φυσιολογίας του Κυτάρου στο Βερολίνο (1933 - 1935), ενώ από το 1937 ως το 1970 ήταν διευθυντής και καθηγητής του τμήματος βιομηχανίας του Ιατρικού Ινστιτούτου «Νόμπελ» της Στοκχόλμης.

Οι κυριότερες εργασίες του αναφέρονται στη χημεία των ενζύμων και στο μηχανισμό της δράσης τους. Πρώτος αυτός απομόνωσε και παρέλαβε σε κρυσταλλική μορφή τη μυσοφαϊρίνη, την περοξειδάση, τη λακτοπεροξειδάση, την αλκοολοδεϋδρογονάση και το παλιό κίτρινο ένζυμο του Βάρμπουργκ. Το 1934, ο ίδιος διαχώρισε το ένζυμο (δεϋδρογονάση του NADP) σε πρωτεΐνη και συ-

νένζυμο και συνέθεσε ξανά ενεργό ένζυμο από τα συστατικά αυτά. Μελέτησε, ακόμη, το μηχανισμό δράσης της αλκοολοδεϋδρογονάσης, τα ισοένζυμα, το μηχανισμό τους και τη δράση τους.

Τεοτίγκ Θεοδόσιος (1873 - 1928). Αρμένιος λογοτέχνης. Σπούδασε στο αρμενικό γυμνάσιο του Σκούταρι, στη Σχολή Μπερμπεριάν και στο Ροβέρτειο Κολέγιο της Κωνσταντινούπολης. Με διάφορα ψευδώνυμα συνεργάστηκε στη σύνταξη πολλών αρμενικών περιοδικών. Έχει γράψει ταξιδιωτικά, απομνημονεύματα, μυθιστορήματα και βιογραφίες. Το 1907, ίδρυσε την ετήσια έκδοση «Αμενού Νταρετσούισε». Το 1915, οι τουρκικές αρχές τον εξόρισαν αλυσοδεμένο στην έρημο του Ντίρ - Ελ - Ζορ, απ' όπου τον γλίτωσαν Αρμένιοι αντάρτες. Κρυφά και με ψευδώνυμο εργαζόταν σε μια σήραγγα, που κατασκευαζόταν στην οροσειρά του Ταύρου. Όταν στο τέλος του πολέμου επέστρεψε στην Κωνσταντινούπολη, έγραψε τρία σημαντικά έργα, αφιερωμένα στη γενοκτονία του 1915, τα οποία εκδόθηκαν το 1966. Το 1918 - 1922 συνεργάστηκε στην έκδοση διάφορων περιοδικών. Το 1923 εγκαταστάθηκε στο Παρίσι, όπου εξέδωσε το τελευταίο τεύχος της ετήσιας έκδοσής του.

X. ΓΑΖΑΡΙΑΝ

Τεοτιχουακάν (Teotihuacan) (ο όρος σημαίνει «Η πόλη των θεών» ή «Όπου οι άνθρωποι γίνονται θεοί»). Η σπουδαιότερη και μεγαλύτερη πόλη του Κεντρικού Μεξικού, της προ του Κολόμβου εποχής. Βρισκόταν 50 χλμ. Β της σημερινής πόλης του Μεξικού. Η πόλη χτίστηκε το 400 π.Χ., όμως ο σχεδιασμός της και η διαμόρφωσή της ως μητρόπολης, συμπίπτει με την έναρξη της χριστιανικής εποχής. Η προέλευση της γλώσσας των Τεοτιχουακάνος είναι άγνωστη. Εκείνο που γνωρίζουμε είναι, ότι ο πολιτισμός τους διαδόθηκε σε όλη τη Μέση Αμερική. Επίσης, είναι γνωστό ότι γύρω στο 650, η πόλη λεηλατήθηκε και πυρπολήθηκε από τους Τολτέκ, οι οποίοι εισέβαλαν σ' αυτήν και τελικά εγκαταστάθηκαν στο Τολλάν ή Τούλα, 75 χλμ. Β από τη σημερινή πόλη του Μεξικού. Η περιφέρεια της Τ. περιέκλειε ολόκληρο τετραγωνικό μίλια. Είχε μεγάλες πλατείες, ναούς και ανάκτορα των ευγενών και των ιερέων. Υπήρχαν δυο συγκροτήματα κτιρίων, τα οποία συνδεόταν μ' ένα δρόμο, τη Λεωφόρο των Νεκρών, η οποία είχε πλάτος 40 μ. και μήκος 2,5 περίπου, χλμ. Στη Β. άκρη της πόλης βρισκόταν η Πυραμίδα της Σελήνης, περιβαλλόμενη από εξέδρες και άλλες μικρότερες πυραμίδες. Στο Ν. άκρο ήταν ο ναός του Κουετσαλκόατλ, ένας τεράστιος περιβόλος, που κάλυπτε έκταση 1.500 μ. και ονομαζόταν Στουαντάνελα (Ακρόπολη). Στα Α πρόβαλλε η μεγάλη Πυραμίδα του Ήλιου, η οποία κατασκευάστηκε από 914.400 κ. μ. υλικού. Στη βάση, οι διαστάσεις της είναι 220 x 230 μ. και φτάνει σε ύψος 66 μ. Η πρόσοψη της είναι κατασκευασμένη από πελεκητή τετόντλη, μια κόκκινη σκληρή πέτρα ηφαιστειογενούς προέλευσης, που υπάρχει στην περιοχή.

Η υπόθεση ότι οι κάτοικοι της περιοχής ίδρυσαν μια στρατιωτική και πολιτική αυτοκρατορία, κατά το σύστημα των Αζτέκων, είναι συζητήσιμη. Δεν υπάρχει σύμφωνη γνώμη γι' αυτό.

Τεουμάν (668 - 653 π.Χ.). Ο σημαντικότερος βασιλιάς της νέας δυναστείας του Ελάμ. Προφανώς στρατιωτικής παιδείας και απασχόλησης, ο Τεμπτ - Χουμπάν - Ινσουσινάκ (όπως ήταν το ελαμικό όνομά του) αντέδρασε στην ήπια πολιτική του Ουρτακί. Ο Τε - ουμνάν (όπως ακριβώς γράφεται το όνομά του στα ασσυριακά κείμενα) είχε σαφή αντίληψη της δυνατοτήτας του Ελάμ, μόνης ικανής χώρας να αντιπαρατεθεί στην Ασσυρία, και των γενικότερων διεθνών συγκυριών.

Ακριβώς τότε ο Ασσορμπανιπάλ είχε μόλις διαδεχθεί τον Ασσαρχαδδώνα στο θρόνο της Νινευή (669), ενώ ο μεγαλύτερος αδερφός του, ο Σαμσούμουκίν (ελλ. Σαουσοδύκινος), είχε αναλάβει ως δήμαρχος της Βαβυλώνας. Η Ασσυρία είχε ήδη επί Ασσαρχαδδώνα εμπλακεί εντονότατα στην Αίγυπτο, όπου όμως δεν είχε καταφέρει να επιβληθεί απόλυτα, ενώ οι δυτικές επαρχίες της, το κράτος Ιούδα, οι φοινικικές πόλεις και τα μικρασιατικά κράτη προετοίμαζαν αναταραχές. Το Ελάμ θα

όφειλε να είναι έτοιμο να συντονισθεί σε μια γενική εξέγερση κατά της Νινευή, συμπήγοντας ιδιαίτερα κοινό νότιο μεσοποταμιακό μέτωπο με τη Βαβυλώνα.

Ο Τ. δεν κατάφερε να δολοφονήσει και τα παιδιά του Ουρτακί, τα οποία κατέφυγαν στην Ασσυρία, όπου έγιναν ευμενώς δεκτά. Η ένοπλη αντιπαράθεση δεν ξεκίνησε παρά το 653, δείγμα και της δυσκολίας μιας ελασμοβαλυνιακής συμμαχίας στα χρόνια εκείνα και των εσωτερικών προβλημάτων του Ελάμ. Προ των ασσυριακών στρατευμάτων ο Τ. αναγκάστηκε να δώσει μάχη υποχωρώντας μέχρι τον ποταμό Ουλάι (σημ. Καρούν), στα Ν. σημεία της χώρας του. Η ήττα του σήμαινε για τον ελαμικό στρατό υποχώρηση και απομάκρυνση στις «Χώρες της θάλασσας», αντισσυριακή κοινότητα κρατιδίων των Β. ακτών του Περσικού Κόλπου. Εκεί τον υποδέχθηκε φιλικό ο Ναμπού - μπελ - σουμμάτι, ηγεμόνας «των Χωρών της Θάλασσας», όπου πάντοτε κατέφυγαν οι Ν. Μεσοποτάμιοι καταδιωγμένοι από την Ασσυρία.

Το 640 η ολοκληρωτική νίκη του Ασσυρμπαπιλάλ επί του Ελάμ πήρε κοσμοιστορικές διαστάσεις. Η νίκη αυτή θεωρήθηκε στα Χρονικά του Ασσυρμπαπιλάλ ως «αμετάκλητη νίκη» και η «επαναφορά του προ 1635 ετών κλαπέτων αγάλματος της Ινάνη της Ουρούκ στο ναό της Ιστάρ στα Αρμπίλ σήμανε το Πλήρωμα του Χρόνου».

Πολλά άλλα κείμενα πιστοποιούν την αίσθηση των τότε Ασσυρίων ότι είχαν φτάσει σε κάποιο «Πλήρωμα του Χρόνου» και στο μνημειώδες ανάγλυφο του «Γεύματος του Ασσυρμπαπιλάλ και της Ασσυρσαρράτ στους Κήπους της Νινευή» το κρεμασμένο από ένα δένδρο κεφάλι του Τ. πιστοποιεί ότι στα πλαίσια όλου του τότε γνωστού κόσμου είχε επιβληθεί η Pax Assyriana.

Βιβλιογραφία: W. Hinz "Das Reich Elam", Stuttgart, 1964. P. Amiet - Elam "Auvers - sur - Oise", 1968. F. W. König "Die elamischen Königsinschriften", AFO, Beiheft, 16, Graz, 1965. M. Streck "Assurbanipal", 3 Bände (VB, VII), Leipzig, 1916.

K. ΜΕΓΑΛΟΜΑΘΗΣ

Τσεουρνία. Αρχαία πόλη του Νωρικού, στη χώρα των Ταυρίσκων. Βρισκόταν στην αριστερή όχθη του άνω ρου του Δραύου ποταμού (Πτολ. Γεωγρ. Β', 13, 3). Τη θέση της επέχει η σύγχρονη αυστριακή πόλη S. Peter im Holz.

Τσεουφίκ ελ Χακίμ (1898 - 1987). Αιγύπτιος συγγραφέας, του οποίου έργα μεταφράστηκαν σε πολλές γλώσσες.

Γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια. Σπούδασε νομικά και ακολούθησε το δικαστικό κλάδο. Στα γράμματα πρωτοεμφανίστηκε το 1935. Έγραψε μυθιστορήματα, θεατρικά έργα και δοκίμια. Τα πιο γνωστά από τα έργα του είναι: «Το ημερολόγιο ενός εισαγγελέα», «Αφύπνιση», «Το πουλί του Λιβάνου», «Ο ανεπιθύμητος επισκέπτης» κ.ά. Ήταν μέλος της Ακαδημίας της αραβικής γλώσσας.

Τσεουφίλ Μοχάμετ, πασάς (1852 - 1892). Χεδίβης της Αιγύπτου (1879 - 1892). Μετά την απόλυση του πατέρα του, Ισμαήλ πασά, από το σουλτάνο, κατόπι αξίωσης της Μεγάλης Βρετανίας και της Γαλλίας, διαδέχθηκε αυτόν και ανακηρύχθηκε χεδίβης της Αιγύπτου. Όταν ανήλθε στο θρόνο, η Αίγυπτος βρισκόταν σε χαώδη κατάσταση και την εξουσία την είχαν αναλάβει οι δυο προαναφερθείσες δυνάμεις. Ο Τ., σε συνεργασία με τον Μπαϊρίνγκ (αργότερα λόρδο Κρόμερ), ενδιαφέρθηκε για την εκτέλεση αρδευτικών έργων στην Αίγυπτο, για την παιδεία και τη δικαιοσύνη. Τον διαδέχτηκε ο πρεσβύτερος γιος του, Αμπάς Β'.

Τεόφιλο Οτόνι (Teófilo Otoni). Πόλη στη ΒΑ. πολιτεία Μίνας Γκεράς, της Βραζιλίας. Είναι χτισμένη στην κοιλάδα του ποταμού Μουκούρι, επί του ποταμού Τόντος ος Σάντος. Είναι εμπορικό κέντρο για τη γεωργική ενδοχώρα. Οι κάτοικοι της περιοχής ασχολούνται, κυρίως, με την καλλιέργεια του καφέ και εκτρέφουν αγελάδες και άλλα ζώα. Στην πόλη υπάρχει ελαφρά βιομηχανία τυποποίησης τροφίμων. Έχει πληθυσμό 64.568 kat. (1970).

Τεπατιτλάν (Tepatitlan). Πόλη στη ΒΑ. πολιτεία Τζαλίσκο του Δυτικοκεντρικού Μεξικού. Είναι χτισμένη σε υψίπεδο, ύψους 1.860 μ. Είναι σημαντι-

κό γεωργικό, κτηνοτροφικό, εμπορικό και βιομηχανικό κέντρο. Στην περιοχή της καλλιεργούνται αραβόσιτος, φασόλια και εκτρέφονται αγελάδες, χόιροι και άλογα. Οι κάτοικοι ασχολούνται, επίσης, με την πτηνοτροφία και τη μελισσοκομία.

Η πόλη χτίστηκε από τους Ισπανούς αποίκους, κατά το 16. αι. Επικονώνει οδικά με την πρωτεύουσα της πολιτείας, την Γκουανταβαζάρε, και με άλλες πόλεις. Έχει πληθυσμό 29.292 kat. (1970).

Τεπέ Γιάχια (Tere Yahya). Αρχαία τοποθεσία στο Ιράν, ΒΑ του Ντοουλαταμπάντ, στην επαρχία Κερμάν. Από τις ανασκαφές, που πραγματοποιήσε στο χώρο η Αμερικανική Σχολή Προϊστορικής Έρευνας, αποκτήθηκαν πολλές γνώσεις για τις οικονομικές σχέσεις, στην περίοδο της 3. χιλιετίας π.Χ. Ο χώρος κατοικούνταν από τα μέσα της 5. χιλιετίας π.Χ. Εγκαταλείφθηκε κατά τη διάρκεια της 2. χιλιετίας π.Χ. και κατοικήθηκε, και πάλι, από το 1000 π.Χ. Υπήρξε κέντρο παραγωγής σεατίτη, με τον οποίο κατασκευάζαν δοχεία, σφραγίδες και άλλα αντικείμενα. Το εμπόριο στην πόλη το κατείχαν οι Ελαμίτες. Από τη σύγκριση των μοτίβων διαπιστώθηκε, ότι οι κάτοικοι είχαν σχέσεις και συναλλαγές με τους κατοίκους της κοιλάδας του Ινδού και της άλλης Ανατολής.

Τεπέ Γκάβρα (Tere Gavra). Αρχαίος οικισμός της Μεσοποταμίας, Α του ποταμού Τίγρη, κοντά στην αρχαία Νινευή, στο Αλ - Μουσίλ του Ιράκ. Ο χώρος, που ανασκάφτηκε από επιστήμονες του Πανεπιστημίου της Πεννσυλβάνια, ήταν κατοικημένος, συνέχεια, από την περίοδο του Τελ Χαλάφ (5050 - 4300 π.Χ.) ως τα μέσα της 2. χιλιετίας π.Χ. Φαίνεται ότι ο χώρος είχε δεχτεί την επίδραση του πολιτισμού Ουμπαϊντ, της Ν. Μεσοποταμίας (5200 - 3500 π.Χ.). Δείγμα αυτής της επίδρασης είναι ένας ναός στην Γκάβρα, που είναι το αρχαιότερο μνημείο, με τοίχους στολισμένους με τετράπλευρες στήλες και κοιλώματα. Η Τ. Γκ. δείχνει τη μετάβαση από τους πρώτους γεωργικούς οικισμούς, σε πιο σύνθετους, με σπία πλινθόκτια, με σφραγίδες - τα πρώτα μεταλλικά αντικείμενα - και με την αρχιτεκτονική μνημείων. Κατά το τέλος αυτής της περιόδου εφευρέθηκε η γραφή στη Ν. Μεσοποταμία, ενώ στη Β. παρουσιάζεται πολύ αργότερα. Με την εισβολή των Χουριτών και άλλων λαών, μη σημετικής προέλευσης, σημειώθηκαν αλλαγές.

Τεπέ - Ιμβρίκ. Παλιά κωμόπολη της Α. Θράκης, της υποδιοίκησης Κυψελών, που υπαγόταν επί ελληνικής διοίκησης στο ν. Έβρου. Πριν την ανταλλαγή των πληθυσμών (1923) είχε 1.552 kat. Η ελληνική ονομασία του ήταν 'Ιμβρασος.

Τεπέκιοϊ. Παλιό χωριό του Πόντου, της περιφέρειας Πουλαντζάκ, του ν. Τραπεζούντας, που δεν υφίσταται πλέον. Πριν την ανταλλαγή των πληθυσμών (1923), στο χωριό κατοικούσαν 100 ελληνικές οικογένειες.

Τεπέ - Κουρτ. Παλιό χωριό της Α. Θράκης, της υποδιοίκησης Μακράς Γέφυρας, του ν. Αδριανούπολης, που δεν υφίσταται πλέον. Πριν την ανταλλαγή των πληθυσμών (1923) είχε 206 kat. Η ελληνική ονομασία του ήταν *Λυκοβούνη*.

Τεπέ - Κους. Παλιό χωριό της Α. Θράκης, της υποδιοίκησης Αρτίσκου, του ν. Σαράντα Εκκλησιών, που δεν υφίσταται πλέον. Πριν την ανταλλαγή των πληθυσμών (1923) είχε 348 kat. Η ελληνική ονομασία του ήταν *Ακουστή*.

Τεπελένι (τουρκ. *Τεπέ - Ντελένι*). Κωμόπολη της Αλβανίας, που είναι κτισμένη στην αριστερή όχθη του Αώου ποταμού, κοντά στη συμβολή του με τον παραπόταμο Μπένιτσα. Είναι η πατρίδα του γνωστού Αλή πασά των Ιωαννίνων. Πιθανή χρονολογία της ίδρυσης της είναι η πρώτη περίοδος του Δεσποτάτου της Ηπείρου, σύμφωνα δε με τον Rouqueville καταλήφθηκε από τους Τούρκους το 1401. Ως τη χρονολογία της γέννησης του Αλή ήταν άσημο, αλλά οχυρό χωριό, στο οποίο έμενε ο τοπάρχης, έχοντας υπό τη δικαιοδοσία του και τα χριστιανικά χωριά Χόρμποβο, Λένιλη, Ερίντη και Λάμποβο, που αποτελούσαν την περιφέρεια της

Ρίζας. Γνωστό έγινε, κυρίως, το Τεπελένι, από τότε που ο πατέρας του Αλή πασά, Βελής, παντρεύτηκε τη Χάμκω, κόρη του Ζεϊνέλ μπέη από την Κόνιτσα, που ήταν φεουδάρχης της Κλεισούρας. Στο Τ., και ειδικότερα μέσα στο φρούριό του, είχε ο Αλής τα ανάκτορά του, που ήταν μεγαλοπρεπέστατα, σύμφωνα με τους περιηγητές της εποχής εκείνης. Στον ίδιο χώρο βρίσκονται, επίσης, και οι τάφοι των γονέων του Αλή πασά, του Τσέλιου Πίτσουρη και άλλων επιφανών μπέηδων. Οι κάτοικοι του, λίγοι σήμερα, είναι, εκτός από λίγους Ορθόδοξους, Μουσουλμάνοι Αλβανοί. Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, το Τ. ήταν έδρα καϊμακάμη (υποδιοικητή), στον οποίο υπαγόταν η επαρχία Τεπελένι και Κουρβελεσιού, με 30, περίπου, χωριά, εξαρτώνταν δε από τη διοίκηση Βερατίου. Εκκλησιαστικά υπαγόταν στη Μητρόπολη Δρυϊνοπόλεως. Κατά το Φεβρουάριο του 1913, καταλήφθηκε από την Ελλάδα, έγινε έδρα υποδιοικητή ως το 1917, οπότε καταλήφθηκε από τους Ιταλούς, και, το 1921, το Τ., με την υπόλοιπη Β. Ήπειρο, έγινε επαρχία της Αλβανίας.

Ιστορία. Ύστερα από την κατάληψη των Ιωαννίνων από τους Έλληνες, το Φεβρουάριο του 1913, κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους, ακολούθησε η προέλαση του ελληνικού στρατού προς τη Β. Ήπειρο. Η 8. ελληνική μεραρχία, που ανέλαβε τις επιχειρήσεις αυτές, υπό το συνταγματάρχη Ματθαίου, ενισχυμένη μ' ένα σύνταγμα ιππικού, προχώρησε, στις 5 Μαρτίου του 1913, από το Αργυρόκαστρο με κατεύθυνση το Τ., ενώ παράλληλα η 3. ελληνική μεραρχία είχε ήδη καταλάβει την Κλεισούρα από τις 3 Μαρτίου. Όταν η 8. μεραρχία έφτασε κοντά στο Χάνι Σούμπιας, πληροφορήθηκε από το ιππικό ότι στα υψώματα Ν από το Τ. υπήρχε τουρκικός στρατός (8.000 άντρες και 3 πυροβολαρχίες). Μόλις, όμως, η εμπροσθοφυλακή της 8. μεραρχίας πλησίασε στα υψώματα αυτά, πληροφορήθηκε από ντόπιους Έλληνες χωρικούς ότι πριν από λίγη ώρα ο τουρκικός στρατός είχε εγκαταλείψει την τοποθεσία μπροστά από το Τ. και υποχώρησε προς το Βεράτι και την Αυλώνα. Η εγκατάλειψη των θέσεων από τους Τούρκους οφειλόταν στο γεγονός ότι τα νώτα τους απειλούνταν από την 3. ελληνική μεραρχία, η οποία βρισκόταν στην Κλεισούρα. Το απόγευμα της 5. Μαρτίου του 1913, το Τ. καταλήφθηκε αμαχητί από το ελληνικό ιππικό.

Κατά τη διάρκεια του Ελληνοϊταλικού Πολέμου 1940 - 1941, η περιοχή του Τ. είχε οχυρωθεί αρχικά, αμυντικά και μετέπειτα ισχυροποιήθηκε. Στις 8 Δεκεμβρίου 1941, ύστερα από επιτυχή εξέλιξη της προέλασης σε βάθος των ελληνικών δυνάμεων, η 11. ιταλική στρατιά, που είχε την ευθύνη των επιχειρήσεων στην περιοχή αυτήν, εξαναγκάστηκε σε σύμπτυξη στις περιοχές Τ. - Κλεισούρας, οι κόμβοι των οποίων αποτέλεσαν στη συνέχεια τους στρατηγικούς αμυντικούς στόχους των Α' και Β' σωμάτων στρατού, με προσπάθεια διάνοιξης της κοιλάδας του Σούμπιας ποταμού. Επειδή η στρατηγική σημασία του Τ. ήταν σπουδαία, η ιταλική διοίκηση οργάνωσε αμυντικά την περιοχή, με οχυρωματικά έργα και πλήθος μέσων πυρός, διαταγμένων σε βάθος και πλάτος σε ολόκληρη την περιοχή. Έτσι, οι αναληφθείσες επιθετικές ενέργειες εκμέρους των ελληνικών δυνάμεων για την κατάληψη του Τ. προσέκρουσαν πράγματι στην ισχυρή αντίσταση των Ιταλών, οι εξαιρετικά δε δύσκολες καιρικές συνθήκες επέβαλαν την προσωρινή αναστολή των ευρύτερης μορφής επιχειρήσεων. Γι' αυτό, ο αγώνας κατά του αμυντικού συγκροτήματος του Τ., των μονάδων του Α' σώματος στρατού, περιορίστηκε σε τοπικές επιχειρήσεις μέχρι τις 29. Δεκεμβρίου του 1940. Από την ημερομηνία αυτήν, οπότε άρχισε η τρίτη περίοδος των επιχειρήσεων, οι εναντίον του Τ. επιθετικές ενέργειες σημείωσαν ελαφρές μόνο επιτυχίες, με την κατάληψη μέρους του όρους Σεντέλι και της περιοχής Πεσπάνη και Γκόλικο. Στο μεταξύ, νέες ιταλικές δυνάμεις έφτασαν στην περιοχή του Τ. κι έκαναν ακόμη πιο ισχυρή την αμυντική δύναμη της τοποθεσίας. Μέχρι την εαρινή (Μαρτίου) επίθεση των ιταλικών δυνάμεων στον κεντρικό τομέα του μετώπου, δεν είχε αναληφθεί σοβαρή επιθετική προσπάθεια στον τομέα Τ. Ύστερα, όμως, από την αποτυχία της ιταλικής επίθεσης, σχεδιάστηκε ευρύτερης μορφής επιθετική ενέργεια, που απέβλεπε στην παράκαμ-